

LAUSUNTO

Laitilan kaupungin lausunto Varhan palveluverkkovisiosta 2027–2037 ja palveluverkkosuunnitelmasta 2027–2029

Lausunnon keskeinen sisältö

Laitilan kaupunki pitää palveluverkon pitkäjänteistä suunnittelua tarpeellisenä ja kannattaa palvelujen integraatiota silloin, kun se parantaa asiakkaan saamaa palvelua. Luonnoksissa palvelujen keskittäminen ja toimipisteiden vähentäminen näyttäytyvät kuitenkin useissa kohdissa tavoitteina itsessään. Vaikutuksia saavutettavuuteen, palveluketjuihin, kuljetuksiin, omaisiin, henkilöstöön ja muiden julkisten toimijoiden kustannuksiin ei ole arvioitu riittävästi.

Laitilan kaupunki ei hyväksy Laitilan perustason vuodeosaston lakkauttamista eikä pitkän aikavälin visiota, jossa koko Vakka-Suomi jäisi ilman perustason vuodeosastoa. Kaupunki edellyttää, että Vakka-Suomessa säilyy alueen väestöön ja etäisyyksiin nähden riittävä perustason vuodeosastokapasiteetti.

Kaupunki edellyttää lisäksi, että perheoikeudellisten palvelujen, mielenterveys- ja päihdepalvelujen sosiaalityön, vammaispalvelujen sosiaalityön sekä ikääntyneiden asumispalvelujen ratkaisut valmistellaan uudelleen alueellisen yhdenvertaisuuden ja tosiasiallisen saavutettavuuden pohjalta. Laitilaan visioitu oma työllistymistä edistävien palvelujen toimipiste on sen sijaan perusteltu ja se tulee toteuttaa.

1. Lausunto palveluverkkovisiosta 2027–2037

1.1 Palveluverkon suunnitteluperiaatteet

Palveluverkon tulee muodostaa koko hyvinvointialueella tasapainoinen kokonaisuus. Vakka-Suomea ei voida tarkastella vain toimipisteiden lukumäärän kautta, vaan arvioinnissa on huomioitava pitkät etäisyydet, haja-asutus, ikääntyvä väestö, joukkoliikenteen rajallisuus ja palveluja paljon käyttävien asiakkaiden tosiasialliset mahdollisuudet asioida.

Väestön kokonaismäärän ennakoitu väheneminen ei sellaisenaan osoita palvelutarpeen vähenevän. Erityisesti ikääntyneiden määrän ja palvelutarpeen kasvu voi lisätä lähipalvelujen, asumispalvelujen ja perustason sairaalapalvelujen tarvetta. Myöskään digitaalinen palvelu ei korvaa fyysistä palvelua silloin, kun asiakkaan toimintakyky, terveydentila, digitaidot tai asian luonne edellyttävät kasvokkaista asiointia.

Ennen toimipisteen vähentämistä Varhan tulee esittää palvelukohtainen vaikutusarviointi, jossa kuvataan vähintään asiakas- ja käyntimäärät, palvelutarpeen kehitys, matka-ajat eri kulkutavoilla, kuljetus- ja matkakustannukset, vaikutukset hoitoon pääsyyn ja palveluketjuihin, henkilöstövaikutukset, kokonaiskustannukset sekä nimetty ja mitoitettu korvaava kapasiteetti.

1.2 Perheoikeudelliset palvelut

Visiossa Laitilan perheoikeudellisten palvelujen toimipiste lakkautettaisiin viimeistään vuonna 2029 ja palvelut siirrettäisiin Uuteenkaupunkiin. Muutoksen ainoaksi varsinaiseksi perusteeksi esitetään palvelujen keskittäminen. Perustelu ei ole riittävä.

Perheoikeudellisissa palveluissa käsitellään usein lapsen ja perheen kannalta merkittäviä, herkkiä ja henkilökohtaista kohtaamista edellyttäviä asioita. Palvelun etäntyminen voi vaikeuttaa asiointia ja pitkittää prosesseja. Laitilan kaupunki edellyttää, että Laitilassa säilyy säännöllinen perheoikeudellisten palvelujen lähipalvelu vähintään ajanvarauksella ja yhteiskäyttöisiä

vastaanottotiloja hyödyntäen. Mahdollinen hallinnollinen tiimien yhdistäminen ei saa tarkoittaa asiakaspalvelun poistumista Laitilasta.

1.3 Työikäisten palvelut ja Laitilan oma toimipiste

Kuntoutuskampusmallin tavoite koota sosiaalinen kuntoutus, kuntouttava työtoiminta, vammaisten henkilöiden työtoiminta, työllistymistä tukevat palvelut sekä mielenterveys- ja päihdepalvelut yhteen voi edistää moniammatillista yhteistyötä. Hyöty syntyy kuitenkin vain, jos asiakkaan palveluketju paranee eikä palvelu etäänny kohtuuttomasti.

Visiossa tunnistettu tarve perustaa Laitilaan oma työllistymistä edistävien palvelujen toimipiste on oikea ja kannatettava päätelmä. Palvelujen lähipalveluluonne sekä kuntien työllisyyspalvelujen ja Varhan sosiaalipalvelujen yhteistyötarve puoltavat ratkaisua. Toimipiste tulee sisällyttää jatkovalmisteluun konkreettisenä toteutuksena, ja sen palvelusisältö, henkilöstö, tilat ja aikataulu tulee määritellä yhteistyössä Laitilan kaupungin kanssa.

1.4 Mielenterveys- ja päihdepalvelujen sosiaalityö

Visiossa Vakka-Suomen mielenterveys- ja päihdepalvelujen sosiaalityön toimipaikkojen määrä vähenee kahdesta yhteen vuoteen 2037 mennessä. Suunta on huolestuttava. Asiakasryhmässä palveluun hakeutumisen kynnys on jo valmiiksi korkea, ja pitkä asiointimatka voi lisätä palvelujen viivästymistä, keskeytymistä ja raskaampien palvelujen tarvetta.

Laitilan kaupunki edellyttää, että mielenterveys- ja päihdepalvelujen sosiaalityön säännöllinen lähipalvelu säilyy sekä Laitilassa että Uudessakaupungissa. Hallinnollinen keskittäminen tai henkilöstön yhteinen tiimirakenne voidaan toteuttaa ilman, että asiakasvastaanotto poistuu toisesta kaupungista.

1.5 Vammaispalvelujen sosiaalityö

Visiossa todetaan myönteisesti, että Laitilan toimipisteessä voidaan tarvittaessa ottaa vastaan myös Uudenkaupungin asiakkaita. Samalla Vakka-Suomen toimipaikkojen määrä kuitenkin puolittuisi kahdesta yhteen. Muutosten perustelutaulukossa Uudenkaupungin toimipisteen korvaavaksi ratkaisuksi mainitaan asiakastapaamiset asiakkaiden kotona ja yhteiskäyttöiset sote-toimipisteet, mutta Laitilan toimipistettä ei mainita korvaavana kapasiteettina. Esitys on tältä osin epäselvä ja sisäisesti epä johdonmukainen.

Kotikäynnit ovat tarpeellinen palvelumuoto, mutta ne eivät yksin korvaa saavutettavaa vastaanottopistettä. Varhan tulee täsmentää, missä ja millä palvelutasolla Uudenkaupungin ja muun Vakka-Suomen asiakkaat asioivat. Laitilan toimipisteen asema, henkilöstöresurssi ja vastaanottokapasiteetti on turvattava, jos sen tehtävä laajenee seudulliseksi.

1.6 Ikääntyneiden asumispalvelut

Visiossa Vakka-Suomesta vähennettäisiin kaksi ikääntyneiden ympärivuorokautisen palveluasumisen ja laitospalvelujen toimipistettä ilman yksilöityjä korvaavia Varhan toimipisteitä. Lisäksi yhteisöllisen asumisen toimipaikkojen määrä vähenisi kahdesta yhteen. Tämä on ristiriidassa sekä ikääntyneiden määrän kasvun että Varhan tavoitteleman palvelurakenteen keventämisen ja yhteisöllisen asumisen lisäämisen kanssa.

Laitilan Koivukoto (19 paikkaa) ja Kalannin palvelukeskus (22 paikkaa) esitetään lakkautettavaksi viimeistään vuonna 2029. Korvaava kapasiteetti jätetään alueen yksityisen palvelutuotannon varaan. Monituottajamalli on perusteltu osa palvelujen järjestämistä, mutta ennen julkisen kapasiteetin poistamista Varhan on osoitettava, että yksityistä kapasiteettia on tosiasiallisesti saatavilla riittävästi, oikea-aikaisesti ja kohtuullisin kustannuksin.

Ikääntyneen tulee voida saada asumispalvelu mahdollisimman lähellä omaa kotipaikkaansa ja läheisiään riippumatta siitä, onko tuottaja julkinen vai yksityinen. Ratkaisujen on perustuttava kokonaisarvioon saatavuudesta, laadusta, jatkuvuudesta, kustannuksista ja alueellisesta yhdenvertaisuudesta.

1.7 Perustason vuodeosastot

Palveluverkkovision vakavin Vakka-Suomea koskeva linjaus on perustason vuodeosastojen poistaminen koko seutukunnasta. Laitilan osastohoito siirrettäisiin Uuteenkaupunkiin vuonna 2028, minkä jälkeen myös Uudenkaupungin osastot voitaisiin sulkea 2030-luvulla ja korvaavaa lisäkapasiteettia rakentaa Raisioon. Tämä jättäisi Vakka-Suomen ilman omaa perustason vuodeosastoa.

Laitilan kaupunki vastustaa linjausta. Ikääntyneiden määrän ja hoidon vaativuuden kasvu edellyttävät riittävää perustason vuodeosastokapasiteettia myös Vakka-Suomessa. Pitkä etäisyys Raisioon heikentäisi potilaiden saavutettavuutta, vaikeuttaisi omaisten osallistumista, lisäisi siirtokuljetuksia ja kuormittaisi ensihoitoa sekä muuta palvelujärjestelmää. Se voi myös hidastaa erikoissairaanhoidosta kotiutuvaa hoitoketjua.

Henkilöstön, erityisesti lääkäreiden, saatavuuden heikkeneminen on todellinen haaste, mutta se ei sellaisenaan osoita keskittämisen olevan ainoa tai kokonaistaloudellisesti paras ratkaisu. Ensin on arvioitava muun muassa yhteinen seudullinen henkilöstöpooli, liikkuva lääkäripalvelu, etälääketieteen tukema läsnäpalvelu, työnjaon uudistaminen, yhteisrekrytointi ja koulutusyhteistyö. Keskittämisen oletettu tehokkuus ja pienempi haavoittuvuus on osoitettava tiedolla, ei yleisellä väittämällä.

Vakka-Suomen sairaalan peruskorjattujen tilojen käyttöönotto vuonna 2028 tarjoaa lähtökohdan seudulliselle ratkaisulle. Pitkän aikavälin vision tulee yksiselitteisesti turvata vähintään yksi riittävästi resursoitu perustason vuodeosastokokonaisuus Vakka-Suomessa. Laitilan osaston toimintaedellytykset ja vaihtoehdot on arvioitava aidosti ennen siirtoa.

2. Lausunto palveluverkkosuunnitelmasta 2027–2029

2.1 Yleiset huomiot

Suunnitelmassa esitetty väite, jonka mukaan läntisen Turun seudun pienten yksiköiden siirtäminen suurempiin yksiköihin tekee toiminnasta joustavampaa ja parantaa resurssien käyttöä, ei sellaisenaan riitä palveluverkkoratkaisun perusteeksi. Väite on todennettava palvelukohtaisilla tiedoilla ja suhteutettava asiakkaiden matka-aikoihin, palvelujen käytön mahdolliseen vähenemiseen sekä kuljetus- ja muihin välillisiin kustannuksiin. Sama vaatimus koskee myös Vakka-Suomeen kohdistuvia keskittämISRatkaisuja.

2.2 Apuvälinepalvelut

Laajojen apuvälinepalvelujen ja huollon keskittäminen muun muassa Uuteenkaupunkiin voi olla toiminnallisesti perusteltua vain, jos tavanomaisimpien apuvälineiden jakelu, palautus, sovitus ja neuvonta säilyvät tosiasiallisesti saavutettavina Laitilan sote-asemalla. Asiakasryhmään kuuluu paljon henkilöitä, joiden liikkuminen on rajoittunutta, joten palvelun saavutettavuutta ei voida arvioida vain henkilöautolla kuljettavan matka-ajan perusteella.

Varhan tulee sitoutua Laitilan paikalliseen jakelupisteeseen, riittävään palveluvalikoimaan, kohtuullisiin toimitus- ja huoltoaikoihin sekä tarvittaessa kotiin vietäviin palveluihin. Keskittämisestä aiheutuvia lisämatkoja ei tule siirtää asiakkaan tai kunnan vastuulle.

2.3 Perheoikeudelliset palvelut

Laitilan perheoikeudellisten palvelujen lakkauttamista ei tule sisällyttää vuosien 2027–2029 toimeenpantaviin muutoksiin esitetyillä perusteilla. Varhan tulee säilyttää Laitilassa säännöllinen vastaanottomahdollisuus ja arvioida muutos uudelleen yhdessä Laitilan kaupungin kanssa asiakkaisiin kohdistuvan vaikutusarvioinnin perusteella.

2.4 Laitilan perustason vuodeosasto

Palveluverkkosuunnitelman mukaan Vakka-Suomen perustason osastot siirtyisivät Laitilan sote-asemalta ja väistötiloista Uudenkaupungin peruskorjattuihin tiloihin vuonna 2028. Taulukossa Laitilan kaksi perustason vuodeosastoa poistuvat vuoteen 2029 mennessä.

Laitilan kaupunki ei hyväksy vuodeosaston lakkauttamista suunnitelmakaudella. Päätöstä ei tule tehdä ennen kattavaa vaikutusarviointia, jossa verrataan vähintään Laitilan toiminnan jatkamista, seudullista kahden toimipaikan mallia sekä keskittämistä Uuteenkaupunkiin. Arvioinnissa on tarkasteltava hoidon laatua ja jatkuvuutta, henkilöstöratkaisuja, käyttöastetta, kiinteistöjä, potilas- ja omaismatkoja, siirtokuljetuksia, ensihoidon kuormitusta, erikoissairaanhoidon hoitoketjuja ja kokonaiskustannuksia.

3. Laitilan kaupungin edellyttämät muutokset

- Laitilan perustason vuodeosaston lakkauttaminen poistetaan vuosien 2027–2029 palveluverkkosuunnitelmasta, ja pitkän aikavälin visioon kirjataan vähintään yhden perustason vuodeosastokokonaisuuden säilyminen Vakka-Suomessa.
- Laitilassa säilytetään perheoikeudellisten palvelujen säännöllinen lähipalvelu; hallinnollinen yhdistäminen ei saa poistaa paikallista vastaanottoa.
- Mielenterveys- ja päihdepalvelujen sosiaalityön asiakasvastaanotto turvataan sekä Laitilassa että Uudessakaupungissa.
- Vammaispalvelujen sosiaalityön ratkaisu täsmennetään: Laitilan mahdollinen seudullinen tehtävä resursoidaan ja Uudenkaupungin asiakkaiden vastaanottopaikat nimetään.
- Koivukodon ja Kalannin palvelukeskuksen kapasiteettia ei poisteta ennen kuin paikallinen korvaava kapasiteetti, palvelujen jatkuvuus ja kokonaiskustannukset on sitovasti osoitettu. Vakka-Suomen yhteisöllisen asumisen kapasiteettia lisätään tavoitellun palvelurakenteen mukaisesti.
- Laitilan sote-asemalla turvataan tavanomaisten apuvälineiden jakelu, palautus, sovitus ja neuvonta sekä tarvittaessa kotiin vietävä palvelu.
- Kaikista toimipisteiden vähennyksistä laaditaan ennen päätöksentekoa avoin, palvelukohtainen ja alueellinen vaikutusarviointi, jossa huomioidaan myös muut kuin Varhan omat suoritteet ja kustannukset.

Lopuksi

Laitilan kaupunki korostaa, että palveluverkon uudistamisen tulee vahvistaa koko Varsinais-Suomen asukkaiden yhdenvertaisuutta. Vakka-Suomen palveluja ei tule keskittää vaihteittain ensin Uuteenkaupunkiin ja myöhemmin Turun kaupunkiseudulle siten, että seutukunta menettää keskeiset lähi- ja perustason palvelunsa.

Palveluintegraatio, yhteiskäyttöiset tilat, liikkuvat palvelut ja digitaaliset ratkaisut ovat käyttökelpoisia keinoja, mutta niiden on täydennettävä toimivaa lähipalveluverkkoa. Palveluverkkoratkaisut tulee valmistella yhdessä kuntien ja vaikuttamistoimielinten kanssa, ja niiden tulee perustua läpinäkyvään tietoon palvelutarpeesta, vaikutuksista ja kokonaiskustannuksista.